

Politie en economie

Het lijkt op het eerste gezicht vreemd om in een economenblad een column te wijden aan de politie. Als het echt spannend wordt, is voor de mensen – dus ook economen – de politie je beste kameraad, want aanwezig daar waar mensen in moeilijkheden zijn beland. Toch is het merkwaardig dat – voor zover mij bekend – de economie tot op heden nog weinig belangstelling heeft getoond voor het reilen en zeilen van de politie. Die belangstelling zou reeds gerechtvaardigd zijn door de enkele miljarden die jaarlijks op de rijksbegroting zijn gereserveerd voor de politiezorg. Uit een oogpunt van bedrijfseconomie, -organisatie en -administratie, logistiek ('operations research') en bedrijfskunde – om maar enkele facetbenaderingen te noemen – is het politiebureau in Nederland uitermate interessant. Organisatiedeskundigen, sociologen en bestuurskundigen hebben iets eerder hun weg naar het politiebureau gevonden. Een vroege proeve daarvan is de rapportage van Enschede (rechtsgelerde), Van Braam (bestuurssocioloog) en Van Doorn (socioloog) naar aanleiding van de turbulenties in Amsterdam in het gedenkwaardige jaar 1966.

De afgelopen tien jaar is de belangstelling aanzienlijk gegroeid. De 'liefde' is in dit opzicht van twee kanten gekomen. In de eerste plaats is de politie – sinds 1966 – onderwerp geworden van een vaak felle maatschappelijke discussie, die weer het gevolg was van wrijvingen tussen politie (soms ook justitie) en een maatschappij die op vele fronten – letterlijk en figuurlijk – in een versnelde beweging was geraakt. De voorbeelden zijn talrijk en te bekend om hier genoemd te worden. Vast staat dat politie en maatschappij op een veel breder vlak – en soms heel indringend – met elkaar in aanraking kwamen. Zowel in de rechtsorde als in de openbare orde deden zich verschijnselen voor, die in deze omvang en vorm onbekend waren. Anders geformuleerd: de wettigheid (legitimiteit) en doelmatigheid van het politietoepreden stond – aldus vele burgers, actiegroepen, sociale bewegingen – niet meer 'als vanzelf' vast, maar moest worden aangetoond, geargumenteed.

Deze grotere 'bemoedigen' van de samenleving met de politie heeft de weg vrij gemaakt voor een grotere toegankelijkheid van de politie voor kritiek, reflectie en samenwerking met buitenstaanders. Ook het feit van de verjonging van de politie – andere po-

A. Peper

litieambtenaren door een andere scholing – heeft ertoe bijgedragen dat andere dan de gangbare inzichten en opvattingen in de politieorganisatie konden binnendringen.

Met de roep om meer vrijheid voor de burgers, de noodzaak van bestrijding van de massale z.g. kleine criminaliteit en fraude, die de laatste jaren steeds duidelijker heeft geklonken, is ook de politie in (personele) omvang gegroeid. Vooral in de grote steden – maar niet alleen daar – is de groei aanzienlijk geweest, maar nog steeds – mede door de vele vacatures – niet voldoende 1). De vrij spectaculaire groei van de laatste jaren heeft terecht de vraag doen rijzen of het politieke apparaat – en niet te vergeten de justitiële organisatie – wel op een doelmatige en efficiënte wijze is ingericht. Ik verklap geen geheim door te stellen dat er op het punt van management, bedrijfsorganisatie en -administratie nog een wereld te winnen is. Standaardisering, automatisering en logistieke sturing zijn in het algemeen nog onder-voed.

Al valt er op dit terrein nog veel te doen, niet vergeten mag worden dat de overstelpende hoeveelheid regelgeving die de verzorgings- en rechtsstaat de laatste twintig jaar over ons heeft uitgestort, vaak evenzovele belemmeringen betekenen voor b.v. het streven politieambtenaren in grotere getale zichtbaar aanwezig te doen zijn op straat. Het vele bureauwerk van politiepersoneel is in de meeste gevallen een rechtstreeks gevolg van de zorgvuldigheid en complexiteit die genoemde regelgeving de organisatie oplegt. Het vinden van een evenwicht tussen doelmatigheid en rechtvaardigheid is in

theorie en praktijk geen eenvoudige zaak.

Er is intussen veel in beweging in politieland. De problemen en knelpunten zijn zo langzamerhand bij benadering wel bekend. Als één van de grootste belemmeringen voor een doelmatige, op de problemen toegespitste politieorganisatie beschouw ik het sterk centralistische karakter van het financieerings- en arbeidsvoorwaardenregime, waarin voor zover het de gemeentepolitie betreft – het Ministerie van Binnenlandse Zaken (op enige afstand gevolgd door de centrale politievakorganisatie) een hoofdrol speelt. Alle mooie gedachten die tot op heden zijn ontwikkeld – en deels in praktijk gebracht – om de politieorganisatie meer toe te snijden op de eisen van burgers en maatschappij lopen stuk op de veel te geringe flexibiliteit van de politieorganisatie 2). Centrale regelgeving laten korpschef en korpsbeheerder (burgemeester) nauwelijks enige ruimte voor een eigen, op de lokale omstandigheden en die van het personeel toegesneden beleid. Ook hier is stevige decentralisatie – zowel wat betreft de financiën als de arbeidsvoorwaarden – het enige juiste antwoord. Deze weg is – als men wil – niet moeilijk begaanbaar. Het is trouwens de enige weg om de vele plannen en goede ideeën die inmiddels voorhanden zijn effectief tot uitvoering te brengen. Als het Ministerie van Binnenlandse Zaken – per traditie de hoeder van de decentralisatie – hierin zijn hoofdrol zou nemen, dan zou het politiebepalingsproces snel 'bij de tijd' zijn.

1) Dit blijkt overduidelijk uit een buitengewoon interessant rapport over aard en omvang van de taakbelasting van politiekorpsen van verschillende omvang. Zie: *Met gelijke maat gemeten*, Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 1986.

2) Zo blijkt b.v. uit het onder noot 1 genoemde rapport dat de inzet van politiepersoneel – afgezien van calamiteiten – geen samenhang vertoont met het werkaanbod dat zich dagelijks op bepaalde tijden (b.v. tussen 16.00 en 20.00 uur) in verhoogde mate voordoet.